

Staten enten som Eier eller som Børge kunde raade — Domainer, Sorø Akademies og offentlige Stiftelses Gods — er Fæsteforholdet efterhaanden blevet hævet og er nu reduceret til det ovennævnte Forhold. Af disse foreslaaer § 1 at ophæve det for Selveiergaardene, og slyndt det har mindre praktisk Betydning end der, hvor Eier og Bruger staae over for hinanden i bestemt Modfatning, vil det dog have sin Betydning. Udvalget skal derfor tilraade at vedtage § 1, som den er foreslaaet. Dog har det meent, at det vilde være ønskeligt, ved Affattelsen af samme at indgaae at give en authentisk Afgjørelse af det Spørgsmaal, der har været Gjenstand for Controvers, om den kongelige Resolution af 6te Juni 1806 gaaer ud paa at skærpe det Bestaaende eller paa at indføre et nyt Retsforhold. Vi ønske derfor, at Ordet „givne“ i anden Linie forandres til „indeholdte“ og at i femte Linie „skulle være“ forandres til „ere“. Dernæst har man ogsaa, ikke som nogen Forandring, men som en Udvikling af Lovudkastets Tanke, troet, at det vilde være hensigtsmæssigt at forsøge noget nærmere at bestemme Omfanget af de Eiendomme, hvorpaa den skulde finde Anvendelse. Det er i Udcastet udtrykt ved „Selveier og Arvefæste Bøndergaard“, men mellem egentlige Fæstegaarde, der høre til et Gods, og de saakaldte Enefte Gaarde er der jo mangfoldige Overgange, og der kunne reise sig Spørgsmaal med Hensyn til, om de skulle være fritagne for den Forpligtelse at bortfæstes. Vi have troet, at Klarhed desangaaende nogenlunde kunde opnaaes ved at knytte de foreslaaede Bestemmelser til Udcastets Udtryk, nemlig „altsaa i dette Tidrum hverken have henført til nogen Hovedgaards, Stiftelses eller Embedes Bøndergods eller til nogen ved Sammenhæng eller paa anden Maade paa een Haand samlet Besiddelse af flere end 3 Bøndergaard“. Den sidste Bestemmelse, det maa jeg indrømme, kan ikke ligefrem retfærdiggjøres som en Definition, men jeg troer, at det vil være let at retfærdiggjøre den som en positiv Bestemmelse, der angiver Grænsen, indenfor hvilken Paragraphen vil komme til Anvendelse. Naar man f. Ex. istedetfor (som sædvanligt, naar man har

kjøbt et Gods) at sælge Bøndergodset og beholde Hovedgaarden, sælger Hovedgaarden og beholder Bøndergodset, for at speculere med det, er det vel forsaavidt løst fra det egentlige Godscomplex, som det ikke længer staaer i Sammenhæng med den Hovedgaard, til hvilken det maaskee fra Arilds Tid har hørt, men det er dog indlysende, at Eieren deraf ikke bør have større Ret over det, end om han havde beholdt Hovedgaarden. Saadanne Tilfælde forekomme ikke saa sjældent. Vi have jo fornylig seet, at der er overdraget Universitetet et Legat, hvis Indtægter netop bestaae af Selveiergaard, der Tid til anden ere opkjøbte, og slyndt disse Gaarde ikke umiddelbart danne noget Godscomplex, slynder Udvalget ikke bedre, end at Bestemmelserne efter Motiverne ikke bør anvendes derpaa.

Overgang til Selveierdom har jo været Gjenstand for en lang Række af Bestræbelser, men som dog ikke have kunnet trænge igjennem, og det er derfor saare naturligt, at man giver sig til at forbedre og rette paa Fæstelovgivningen, naar man troer, at disse Bestræbelser ikke ville føre til Maalet. Under anden Forudsætning vilde det ganske vist være en Modsigelse. Men da Udvalget mener, at Livsfæste — hvad Opfattelse man end har om den Rolle, det har spillet i den politiske Udvikling eller i Udviklingen af Landbosforholdene og de dertil knyttede Næringsbrug — i alt Fald ikke stemmer med den rette Afbenyttelse af Jorden efter almindelig vedtagne statsøkonomiske Principer, og heller ikke stemmer med en heldig politisk Udvikling, er der noget meget Medslaende i den Tanke, at skulle give sig til at reformere dette Forhold i Detail og paa en Maade opgive Haabet om at faae det løst paa den eneste rette Maade, nemlig Overgang til Selveierdom, og det, saavidt muligt, til de nuværende Fæstefamilier. Men da dette for Tiden neppe kan naaes ved en Indskrivning fra den lovgivende Magts Side, har Udvalget troet, at det var hensigtsmæssigt at vende tilbage til Noget, der tidligere har beskæftiget Thinget og fundet Tilslutning hos det, nemlig at søge at befordre fri Overgang til Selveierdom — og det er jo den, der fra alle Sider maa erkendes for den